

VASAD

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi
Sayı/Issue: 3
Sayfa / Page: 143-159
Yaz / Summer, 2019

Geliş/Received: 02.05.2019 | Kabul/
Accepted: 27.05.2019
Makale Bilgisi / Article Info :
Araştırma Makalesi / Research Article

 | Dr. Öğr. Üyesi Sedat BALKIR

 | Ali Şahan KURU

 | Mimar Sinan Güzel
Sanatlar Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Resim Bölümü

 | Mimar Sinan Güzel
Sanatlar Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi ABD
Doktora Öğrencisi

ORCID | 0000-0003-0960-3361

ORCID | 0000-0002-4479-2404

 | sedatbalkir@yahoo.com

 | alisahankuru@gmail.com

JOHN RUSKİN HAYATI VE ESTETİK, ELEŞTİREL TEORİLERİ | JOHN RUSKİN LIFE AND HIS THEORIES OF ART CRITICISM AND AESTHETICS

Öz

John Ruskin, Viktorya dönemi İngiltere'sinin en önemli sanat eleştirmenlerinden biri olmasının yanında, sanat hamisi, suluboya ressamı ve sosyal kuramcılarında birisidir. Jeolojiden, mimariye, edebiyattan, eğitime, botanikten, politik ekonomiye kadar birçok farklı alanda yazılar kaleme almıştır. Ruskin'in yazı biçimi ve edebi formları da aynı ölçüde çeşitlilik gösterir. Gezi yazıları, klavuzlar, mektuplar, şiirler, bilimsel ve akademik makaleler hatta bir peri masalı bile yazmıştır. Bununla beraber yazın hayatının olgunluk döneminde mesajını en etkin biçimde aktarmayı amaçlayan daha sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Ruskin'in bütün yazıları doğa, sanat ve toplum arasındaki bağlantıları vurgulayan bir ana çerçeveye oturur. 19. yüzyılın ikinci yarısından, I. Dünya Savaşı'na kadar olan süre içinde Ruskin, düşünce dünyasına muazzam etkileri olan önemli bir isimdi. William Turner'ın doğaya ve resme yaklaşımından fazlasıyla etkilenmiş olan Ruskin; Pre-Raphaelist'lere de sonuna kadar sahip çıkmış ve desteklemiştir. Bu durum başta Empresyonizm olmak üzere, sonrasında gelişen akımlara da ilham vermiştir. 1900'deki ölümünün ardından 1960'lara gelene kadar unutulmaya yüz tutan Ruskin düşüncesi, 1960'lardan itibaren yazın ve akademi çevrelerinde daha sağlam bir zemine oturdu. Günümüzde Ruskin düşüncesi, sanat ve zanaat alanlarında olduğu kadar, ekoloji, sürdürülebilirlik, politik iktisat gibi farklı disiplinlerde kabul edilmekte ve referans kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tanrısal Yücelik, Coşku, Doğallık, Taklitten Kaçınma

Abstract

John Ruskin is one of the most important art critics of Victorian England, as well as an art patron, watercolor painter and social theorist. He wrote extensively in various fields ranging from geology, architecture, literature, education, botany, politics, and economy. Ruskin's writing style and literary forms are equally diverse. He wrote travel essays, guide books, letters, poems, scientific and academic essays and even a fairy tale. Nonetheless, he preferred to use a simpler and understandable language aiming to transmit the message in a most effective way during his mature years. All writings by Ruskin are concentrated in a main frame that emphasizes the connections between nature, art, and society. Ruskin was a tremendous influence on the world of thought from the second half of the 19th century to the time of World War I. Greatly influenced by William Turner's approach to nature and painting, Ruskin strongly advocated and supported the Pre-Raphaelites. This advocacy became an inspirational force for later emerging art movements such as Impressionism. Neglected from the time of his death in 1900 until 1960, Ruskin's theories were established in a more solid ground in the literature and academia circles after the 1960s. Today, Ruskin thought is accepted in various disciplines such as ecology, sustainability, and political economy as well as in arts and crafts, and is used as a reference source.

Keywords: Divine glory, Enthusiasm, Naturalness, Avoid imitation

İlk Gençlik Yılları ve Oxford

John Ruskin, şarap tüccarı bir baba ve protestan bir annenin ilk ve tek çocuğu olarak 1819'da Londra'da dünyaya geldi. İlk çocukluk ve gençlik yılları oldukça muhafazakar ve aşırı korumacı olan ailesinin yanında geçti. İlk eğitimini evde ailesi ve özel hocalardan aldı. Babası John James Ruskin'le birlikte Byron, Shakespeare ve özellikle Walter Scott gibi İngiliz yazarları okuyor özellikle romantizm akımına ilgi duyuyordu. Evanjelik Protestan Kilisesi'nin sadık mensubu olan annesi Margaret Ruskin ile birlikte ise King James İncil'ini okuyor ve ezberlemeye çalışıyordu. King James İncil'i olarak bilinen metin, eski ve yeni ahiti gündelik dile uyarlamak amacıyla sadeleştirmesi ile tanınıyor ve en çok okunan İngilizce metin olarak biliniyordu. Bu İncil'in ikonolojisi, hikayeleri ve anlatım biçimi, başta Shakespeare olmak üzere, Ruskin'in de dahil olduğu birçok yazar için dayanak noktası olmuştu. Ruskin otobiyografisinde, anne ve babasının zaman zaman aşırıya varan korumacılığı ve disiplinli eğitim sürecini kapsayan çocukluk yıllarını "*arkadaşsız ve oyuncaksız bir deneyimdi*" diye hatırlayacaktır (Ruskin, 2012:89). Ruskin'in eğitiminin önemli ilham kaynaklarından biri, Britanya'nın pastoral manzaraları, kırsal mimarisi ve sanatıyla ilk elden karşılaşma fırsatı bulduğu yolculuklardı. Babasının içi dolayısıyla aile ile birlikte yaptıkları bu gezilerin sınırları daha sonra Avrupa'ya yayılacak, özellikle Alp Dağları, Torino, Venedik gibi İtalyan şehirleri sıklıkla ziyaret edeceği yerler olacaktı. On üç yaşında

kendisine doğum günü armağanı olarak hediye edilen İngiliz romantik şair Samuel Rogers kitabının etkisiyle, bu gezilerden izlenimlerini yansıtan ilk şiirlerini henüz onlu yaşların başında yazmaya başladı. Bu kitabın illüstrasyonlarını ise Ruskin'in İngiliz sanatının doruğu olarak kabul edeceği William Turner yapmıştı. Ruskin'in gezi izlenimlerini yansıttığı ilk suluboya resimlerinde de Turner ve suluboya ressamı Samuel Prout izleri baskın biçimde görölmekteydi. Ruskin'in ilk seri yazıları on dokuz yaşındayken, 1838/39 yılları arasında *The Poetry of Architecture* başlığıyla *Loudon* Mimarlık Dergisinde yayımlanmaya başladı. Yunanca "doğaya göre" anlamına gelen *Kata Physin* adıyla yazdığı bu yazılar, Wordsworthian'a dayandırdığı kırsal mimarinin içinde bulunduğu doğal doku ile uyumlu olması gerektiği argümanını merkeze alan araştırmalardı (Cook, Weddeburn, 1912:188). 1939'da *Remarks on the Present State of Meteorological Science* (Metereoloji Biliminin Güncel Durumuna Dair) adıyla bir başka araştırma yazısı daha yayımlandı. Aynı yıl Oxford üniversitesine, aristokrat sınıftan gelenlerin sahip oldukları özel öğrenci konumuna sahip olarak kabul edildi. Ertesi yıl ise üniversitenin en prestijli ve en zengin faköltelerinden biri olarak kabul edilen Christ Church'e (Christ Home) yatılı olarak kabul edildi. Ruskin'in yoğun olarak klasikleri çalıştığı Oxford hayatı, ailesinin onu Cantenbury Başpsikoposu olarak görme hayallerine rağmen, sık sık geçirdiği hastalık nöbetleri ve Oxford'un Ruskin'e ilham verememesi nedeniyle 1841'de yarım kalacaktı. Bununla beraber Oxford süreci, arkeolog Thomas Newton, eğitim kuramcısı Henry Ackland gibi çok önemli isimlerle hayat boyunca devam edecek olan ilişkiler kurmasına neden olmuştu.

Ruskin, Oxford'un son yılında tuzlu su tedavisi için gittiği bir kaplıcada, o tarihte henüz 12 yaşında olan ve daha sonra evleneceği Effie Gray ile tanıştı. 1850'de Richard Doyle'nin illüstrasyonu ile yayımlanan, hristiyan ahlakı ve yardımseverliğini konu alan *King Of Golden River* (Altın nehrin kralı) adlı çocuk masalını da Effie Gray için yazmıştı.(Cook, Weddeburn, 1912: 54). Bu kitap Ruskin'in bütün yapıtları içinde hala en çok dile çevrilen ve okunan kitap olarak bilinir. İki yıllık bir aradan sonra 1840'da Oxford'un bitirme sınavlarına giren Ruskin, onur öğrencisi olarak mezun olmaya hak kazandı. Ruskin Oxford'a verdiği iki yıllık aranın büyük bir kısmını İtalya'da italyan sanatı araştırmalarıyla geçirdi. Bu sırada Kraliyet Akademisi sergisinde yer alan birkaç William Turner resmi ile ilgili yazılan eleştirileri okuyan Ruskin, özellikle John Eagles'ın 1836 ve 1842'de yazdığı eleştirilere karşı Turner'ı savunan uzunca bir metin yazdı. Bu metin babası aracılığıyla Turner'a kadar ulaştırılmış, fakat Turner yayımlanmasını istememişti. Bu metin "Turner Üzerine" başlığıyla ancak ölümünden üç yıl sonra 1903'de yayımlanacaktı (Birch 1990).

Modern Ressamlar

Oxford'tan 1842'yılında mezun olan Ruskin 1843'te henüz yirmi dört yaşındayken, *Bir Oxford Mezunu* adıyla kimliğini gizleyerek yayımladığı *Modern Painters* adlı ünlü kitabının ilk cildiyle dikkatleri üzerine çekti.¹ Bunun iki nedeni vardı, birincisi kitaba kaynaklık eden metnin yayınlanmasını istemeyen Turner'a saygı, ikincisi ise, ilk baskıya gelen eleştiriler sonunda, Ruskin'in de ayırımına varacağı gibi; bütünlüklü bir sanat kuramından çok, bir Turner savunusu niteliğinde olmasıydı. Bununla beraber editoryal düzeltmeler ve argümana zarar vermeden yapılan eklemelerle birden fazla baskı yapan bu kitapta Ruskin kendi adını, 1851'de yayımlanan beşinci edisyondan itibaren kullanmaya başlayacaktı. *Modern Painters* kitabının ilk cildi Turner üzerine yazdığı savunma metnini, pastoral resim anlayışı lehine genişleten bir temel tez üzerine kuruluydu. Bu tez özetle; sanatçının doğaya olan nesnel bağlılığı prensip edinmesi gerekliliğine dayanıyordu. Ruskin'e göre Turner gibi çağdaş ressamların, 18. yüzyılın romantik duyarlılığından yayılan güzel ve yüce estetiğinin buluştuğu resmedilmeye değer idealleri, onları Rönesans sonrası eski ustalara oranla çok daha üstün kılmaktaydı. *Modern Painters*'ın yayımlandığı yıl Turner, Goethe'nin ünlü 'ışık ve renk teorisi' etkisiyle yaptığı *Morning After the Deluge* (Tufandan Sonra Sabah) adlı resmini sergiliyordu. Konusunu büyük tufan mitinden alan bu resim, romantik akımın düşünel ilkelerine tam bir uyum içinde, doğanın muazzam gücü karşısında, insanın edilgen fakat tanrısal yüceliği coşkuyla gören konumunu resmediyordu. Bahsi geöen eleştiri yazılarında Turner ve İngiliz pastoral ressamları; Gaspard Poussin (Gaspard Dughet), Claude Lorrain ve Salvator Rosa gibi ustalarla kıyaslanıyordu. Buna karşı Ruskin olduğuca sert bir perdeden, bahsi geöen eski ustaların bağlı kalmayı tercih ettikleri resimsel geleneğin, doğa karşısında, hem ahlaki hem de maddi geröekliğin dışında kaldığını söyliüyordu (Cook, Weddeburn 1912:104). Ruskin'e göre sanatçının içi, doğanın geröekliğini atölyede oluşturmak değil, onu gözlemlmek ve görüp anladığını, tuval üzerinde ve resimsel kurallarından bağımsız bir şekilde yansıtmaktı. Turner başta olmak üzere, İngiliz modern manzara ressamları bu üstün kavrayışa sahiplerdi. Ruskin bu ilk ciltte, Pre-Rafaelist'ler başta olmak üzere, bu düşünel yaklaşımı benimseyecek olan ressamların olduğuca sık tekrarlayacakları řu ünlü satırları yazıyordu; "sadece kalbinle doğaya git, hiöbir şeyi ayıklama, hiöbir şeyi seöme, hiöbir şeyi küöümseme."² *Modern Painters*'ın ilk cildinde

1 "Modern Painters" Volume I", Erişim Tarihi: 29 Ekim 2018, <http://www.lancaster.ac.uk/fass/ruskin/emp/notes/u016.htm>

2 Söz konusu bölüm için bkz. <http://www.lancaster.ac.uk/users/ruskinlib/eSoV/texts/>

etik, estetik ve bilimsel gözlemi yanyana getiren yazım biçimi, Charlotte Bronte, Elizabeth Gaskell gibi tanınmış edebiyatçıların dikkatini çekti fakat daha önemlisi, bu kitap yaşadığı süre boyunca dostluğunu devam ettireceği Turner ile yakınlaşmasını sağladı.

Resim 1: William Turner, *Morning After the Deleuge*, 1843, 78,5 x 78,5 cm. t.ü.y.b. Tate Modern, Londra

Kitabın ilk cildinin yayınlanmasından iki yıl sonra 1844'te Fransız Alp'leri ve Paris'i kapsayan bir Fransa seyahatine çıktı. Bu gezide Ruskin, Louvre'de gördüğü Titian, Veronese ve Perugino gibi Rönesans ressamı üzerine yoğunlaştı. 1845'de, yirmi altı yaşındayken bu kez ilk defa ailesinden ayrı ve tek başına bir Avrupa gezisi daha yapan Ruskin; Fransa, İsviçre ve İtalya'da ortaçağ sanatı ve mimarisi, özellikle de Hristiyan sanatının peşine düştü. San Marco'daki Fra Angelico ve Giotto yapıtları ve Venedik'te veba salgını zamanında yapılmış olan Campo San Rocco

binasındaki, Tintoretto'nun yapıtlarından özellikle çok etkilendi. Fakat modernitenin Venedik'i bozmaya ve çürütmeye başladığını da yazdı. (Shapiro 1972:200)

1846'da bu kapsamlı geziden derlediği notlarla Modern Painters'in ikinci cildini yayımladı. İkinci cilt Rönesans sanatçıları üzerinde, estetik ve tanrısal yüce arasındaki kuvvetli bağlantıları odağa alan ve ilk kitaba oranla daha teorik bir incelemeydi. Ruskin, ilk cildin dili ve kapsamı konusundaki memnuniyetsizliğini de aşmaya çalışıyordu. İkinci cilt ile ilgili yayımcısıyla yaptığı yazışmalarda, bu cildin tıpkı savunduğu sanat yapma biçiminde olduğu gibi basit, anlaşılır, doğrudan fakat ciddi bir ifade biçimine sadık kalarak yazıldığını söylüyordu. İlk ciltte, Turner için yaptığı ve çeşitli yazılarda alay konusu olmaktan, dini değerleri aşağıladığına kadar çeşitli eleştirilere maruz kalmış betimlemelerden özellikle kaçınmış, hatta ilerleyen edisyonlarda ilk ciltten de bu betimleri çıkarmıştı;

Ve Turner anlayışta görkemli, bilgide anlaşılmaz, kuvvette bütün, gece ve gündüz emrine amade iradesini bekleyen öğelerle, insanlara evrenin sırlarını ortaya çıkarmak için tanrı tarafından adeta bir peygamber olarak gönderilen, kıyametin büyük meleği gibi, bulutlardan bir kıyafet ve başının üstünde bir gökkuşağıyla duruyor, güneş ve yıldızlar ellerine verilmiş. (Ruskin 1843: 493)

Bu tip betimleri çıkarmanın yanında Ruskin kendi sanatsal tavrını yeni bir noktaya taşıyor ve ikinci ciltte şunu söylüyordu;

Kopyadan alınan temel haz -eğer eşit bir şaşmazlığa sahipse- kesinlikle aynı olacaktır. Konu ister bir Madonna isterse bir limon kabuğu, ister bir kahraman isterse o kahramanın atı olsun. (a.g.e. 1843: 499)

Her ne kadar bu epigraf Ruskin'i dini yüceliğın sembolik imgelerini aşındırmaya çalışıyor gibi gösterse de Modern Painters'in ikinci cildinin tematik izleği büyük oranda; hakikat, güzellik ve dinin ayrılamaz bağlarla birbirine bağlı olduğu üzerineydi. Güzellik ve hayal gücünü iki kavramsal manevra alanı olarak sabitleyerek, kategorik olarak tanımlayan Ruskin, bütün büyük sanatçıların güzelliği algılamalarını, sembollerin aracılığı ve hayal güçleri ile yaratıcı bir iletişim kurmaları gerektiğini söylüyordu. İfadesini doğanın içinde bulan bir sembolizmi vurguluyan Modern Painters'in ikinci cildi, 1850'lerde Pre-Rafaelit'leri etkisi altına alacak ve sanat pratiklerinin kuramsal zeminine oturacaktı.

Venedik ve Gotik Mimarlık Üzerine

Ruskin, 1947'de ailesinden kimsenin katılmadığı bir seromoni ardından Effie Gray ile evlenerek, İskoçya'da babaannesinden kalan

bir eve yerleşti. 1848’de Avrupa “Spring of Nations” olarak anılacak bir dizi ayaklanma dalgasıyla sarsılıyordu. Ortaçağdan kalan feodal düzen karşısında eşit haklar, parlamenter bir rejim ve demokrasi isteyen bu ayaklanmalarda onbinlerce insanın ölmesi, binlercesinin sürgüne gönderilmesi ve ayaklanmaların hemen hepsinin şiddetle bastırılmasına rağmen, bazı kazanımlar da elde edilmişti. Hollanda ve Danimarka’da monarşik düzen değişmiş, Avusturya-Macaristan’da toprak sahiplerinin çalışan köylüler üzerinde sahip oldukları hakları koruyan ve bir çeşit kölelik düzeni olan *serfdom* kaldırılmış, Fransa yönetiminde büyük pay sahibi olan *Capetian* locasını lağvetmişti. Avrupa’daki bu isyan dalgasının bir sonucu olarak seyahatlerini sınırlamış olsalar da Ruskin çifti bu süre içinde Normandiya’ya gitme şansını yakaladı. Ruskin, burada bir başka ünlü araştırması olan *Seven Lambs of Architecture (Mimarlığın Yedi Lambası)* kitabına kaynaklık edecek olan Gotik mimariyi inceledi. Gotik yapıların kendi çizdiği gravürlerini de kapsayan bu kitapta Ruskin, mimari için hayati önem taşıdığını düşündüğü yedi ahlaki prensibi vurguluyordu. Bunlar, *fedakarlık, doğruluk, kudret, güzellik, yaşam, bellek ve itaatti*. Bu yedi ışık, Gotik anlayışın seküler-protestan formunun erdemini vurguluyordu. Ruskin’in, bu konuya özellikle vurgu yapmasının bir başka nedeni de koruma maksadıyla bu binalara yapılan müdahalelerin olası vahim sonuçlarına karşı uyarıydı. Ruskin’e göre restorasyon tam olarak yıkım anlamına geliyordu. Bu itibarla antik ve eski yapılar korunmalı; belleğine kazınmış kamusal tarihin izleri silinmemeliydi. 1949’da Effie ile birlikte yeniden Venedik’e giden, Ruskin mimari incelemesine, *Stones of Venice (Venedik’in Taşları)* adlı kitabıyla devam etti. Ruskin, Venedik’te bulunduğu süre içinde çok yoğun bir çalışma düzenine girdi. Effie ile olan ilişkisinde ilk fikir ayrılıkları da bu çalışma temposuna ayak uyduramayan genç Effie’nin, Venedik’i bir sosyalleşme fırsatı olarak görmesiyle başlar. Ruskin kitabı üzerinde çalışmanın yanı sıra işgalci Avusturya ordusu tarafından yıkılmasından korktuğu *Palazzo Santa Sofia, Palazzo Ducale (Dojlar Sarayı)* gibi yapıların suluboya resimlerini yapıyordu. Ruskin, Venedik mimarlığının Romanesk’ten Rönesans’a uzanan geniş kültürel tarihini eskizler, teknik detaylar ve sosyal bağlamlar içinde inceler. *Stones of Venice* aynı zamanda Ruskin’in modern İngiliz toplumunun ahlaki ve ruhani gelişim seyrine dair duyduğu endişeyi de yansıttığı bir kitaptır. Ruskin’e göre hristiyanlığın gözden düşmesiyle, Venedik’in kültürel değerleri ihlal ediliyor, halkı yozlaşıyor ve yavaş yavaş bozuluyordu. Rönesans sanatçıları tanrısal yüceliğe hürmet etmek yerine kendi kendilerini onurlandırmışlar ve küstahca insanın duyusallığını kutsamışlardı. Gotik süslemeleri oldukça edebi bir üslupla anlattığı *Nature Of Gothic (Gotiğin Doğası)* adlı ikinci bölümde Ruskin, gotik süslemeyi zanaatçının kendini özgürce ifade ettiği ve bütün neşesini taşıyan yaratıcı bir çalışma olarak nitelendiriyordu.

Resim 2: John Ruskin. Ponte dei Pugni. 1876, 18 x 23 cm. Kurşunkalem, mürekkep ve suluboya. Whitehouse Collection, Ruskin Foundation, Ruskin Library, Lancaster University

Ruskin'e göre zanaatçıya, kendi fikir ve düşüncelerini ifade etmek için alan açılmalı ve mekanik olarak değil el işçiliğiyle çalışması sağlanmalıydı. Ruskin şöyle diyordu;

Bir adamın daima düşünmesini, diğ erinin ise daima çalışmasını istiyoruz ve birini beyefendi diğ erini ise operatör olarak adlandırıyoruz. Oysa çalışan kişiyi, düşünür, düşünürü ise çalışan olarak kabul etmeli ve en iyi anlamda ikisini de beyefendi olarak kabul etmeliyiz. Mevcut durumda her ikisini de kabalaştırıyoruz, biri kardeşini kıskanıyor, diğ eri ise hor görüyor ve toplum hastalıklı düşünürler ve sefil işçilerle doluyor. Sağlıklı bir düşünce artık yalnız emekle mümkündür ve emek yalnızca düşünerek mutlu edilebilir bu ikisi birbirinden ayrılamaz.(Cook, Weddeburg 1912: 201)

Bu endüstriyel kapitalizmin işbölümü yasasına estetik içinden yöneltilen doğrudan bir eleştiriydi. Ruskin'in bu kitapta öne sürdüğü

fikirler; *Çalışan Adamlar Koleji*'nin kurucuları olan Hristiyan Sosyalistler ve Arts&Crafts hareketini başlatacak olan sosyalist ütopycı William Morris tarafından, kurucu düşüncelerden birisi olarak kabul edilecek ve Marcel Proust gibi edebiyatçıların kitaplarına referans kaynağı olacaktır. Ruskin, Venedik'te Gotik üzerine çalışırken Effie ise, Ruskin'in Venedik'i yerle bir etmesinden korktuğı işgalci Avusturya ordusundan bir teğmenle arkadaşlık kurdu. Effie'nin erkek kardeşi, ablasının hatıralarını yazarken, Ruskin'in bu yakınlaşmadan haberdar olduğunu ve yalnız çalışmak adına Effie'yi bu teğmenle arkadaşlık kurması için kasıtlı olarak yüreklendirdiğini yazacaktı. (Shafe 2015:19)

Ruskin'in *Seven Lamps of Architecture* kitabının ilk baskısının yapıldığı 1848 yılında Londra'da Dante Gabriel Rossetti, W. Holmann Hunt, John Everett Millais adlı akademi öğrencileri, Raphael ve Michaelangelo'nun etkisindeki maniyerist üslubun akademideki etkisini mekanik bularak Ruskin'in fikirleri doğrultusunda doğaya dönüşü savundukları Pre-Raphaelit Brotherhood grubunu kurdular. Ruskin'in grupla ilk teması, Millais'ın *Christ in the House Of His Parent* adlı resmi üzerine oldukça sert bir eleştiri yazısı yazan Charles Dickens'a karşı; Millais ve PRB'yi savunan 1851 tarihli yazısının ardından gerçekleşti ve Ruskin Millais'in hamiliğini yapmaya başladı. Bu iş ilişkisi daha sonra Millais, Effie Gray'i 1852 tarihli *Order of Release 1746* adlı resminde model olarak kullanmasıyla başka bir yöne doğru kayacaktı. 1853'de Ruskin çifti Millais ve erkek kardeşiyle birlikte İskoçya'ya gittiler. Millais, İskoçya doğasında her zaman ilgisi çekmiş olan metamorfik gnays kayalarının oldukça detaylı resimlerini çizdi ve bu manzaranın önüne Ruskin'in bir portresini ekledi. Effie ve Millais arasında *Order of Release*'den beri oluşmuş olan yakınlık, İskoçya'da daha da ilerledi. Londra'ya döndüklerinde Effie, Ruskin'i terk ederek, küçük çaplı bir skandala yol açtı, fakat Ruskin için çalkantılı dönem Effie'nin açtığı boşanma davasının detayları ortaya çıkınca başlayacaktı. Effie, evlilik anlaşmasının feshi anlamına gelen *annulment* davası açtı. Bu sıradan bir boşanma davası değil, yaklaşık yedi yıl süren evliliklerinde herhangi bir cinsel ilişki olmamasını gerekçe göstererek evliliğin yasal olarak hiç gerçekleşmemiş sayılmasını talep eden bir davaydı. Ruskin'den ayrılan Effie bir yıl sonra Millais ile evlendi. Ruskin ise Millais'in hamiliğini terkederek, Hunt ve Rosetti'ye yöneldi. 1855/ 57 yılları arasında Rosetti'nin eşi Elizabeth Siddal'ın hem sanatsal gelişimini destekleyerek hamiliğini hem de Millais'in ünlü *Ophelia* resmine su dolu küvet içinde modellik ederken başlayan ve gittikçe ilerleyen hastalığının tedavi masraflarını üstlendi. Ruskin, Pre-Raphaelit'lerin gittikçe yayılan etkisiyle gruba katılan diğeri ressamı da maddi olarak destekleyip resimlerini satın alırken bir

yandan da yazılarında onlardan övgüyle bahsediyordu. Aynı tarihlerde, Kraliyet suluboya ressamları cemiyetinin onur üyesi olan Ruskin bir yandan da, mimari yapılardan, titiz ve aslına uygun jeolojik ve botanik gözlemlere kadar uzanan kendi sanat çalışmalarını sürdürmekteydi. Çok nadir düzenlediği sergilerin ilkini aynı yıl 1857/ 58’de Amerika’da açtı.

Resim 3: John Everett Millais, *Portrait of John Ruskin*, 1853, 78.7x 68 cm. t.ü.y.b. Ashmolean Museum, Oxford

Görsel Düşünür Olarak Ruskin

Ruskin’in fikirlerini kendi yapılarına uyarlayan mimarlar, Ruskinyan Gotik (Neo-Gotik) denilen bir mimarlık formu bile yaratmışlardı. Bu formun en önemli örneği, mimar Benjamin Woodworth’un Oxford Üniversitesi Doğal Tarih Müzesiydi. Kuruluşuna Ruskin’in de bizzat destek verdiği bu müze, Oxford Üniversitesi’nin bilimsel eğitimi yaygınlaştırma konusundaki ısrarlı tutumunun bir sonucu olarak

kurulmuştu. Bununla beraber Ruskin'in eğitim alanına ilk defa girişi, 1850'lerde D.G.Rosetti'ninde ders verdiği alışan Adamlar Koleji'nde verdiği çizim ve desen dersleri ile olmuştu. Her ne kadar kurucularının politik görüşleri ile tam olarak uzlaştığı söylenemese de, Ruskin için burda verdiği eğitimin hayati önemi; emekçilerin ancak eğitim ile kendilerini var edebileceklerine dair duyduğu inantı. Ruskin'nin temel tasarım öğeleri üzerinden şekillendirdiği eğitim düzeni; *görmeyi öğrenmek* ideali üzerine temellenmişti. Görmek, Ruskin için zanaatçının tecrübesiyle aynı anlama geliyordu. *Seven Lamps Of Architecture* kitabında da, Gotik taş işlemesi diyordu; "Bazen taş ustasının iradesiyle bazen de şans eseri olarak biri diğerinden türeyen bir 'gramer'dir, 'göz alıcı' bir gramerdir". (Sennett 2008:151). *Görsel Düşünür* olarak tanımlanmasına neden olacak olan bu derslerde Ruskin; görsel ve linguistik olanı birbirinden ayırıyordu (Haslam 2005:154). Bunun ncelikli sebebi; analitik düşünmenin geliştirilmesi için görsel öğelerin önemini kavramasıydı. Ruskin, bu okulda verdiği derslerin bir toplamı sayılan *Elements Of Drawing* adlı kitabında; görme, desen çizme ve insani gelişim arasındaki bağı şöyle tanımlıyordu:

Bir insanı hayran bırakacak hızda ve kesinlikte doğru bir çizgi çizmeyi, kavisli bir çizgiyi işlemeyi ve onu oymayı öğretebilirsiniz ve onun ortaya koyduğu içi de türünün mükemmeli bir rneği olarak değerlendirebilirsiniz. Ancak ondan bu biçimler hakkında düşünmesini istediğinizde ve kendi zihninde bundan daha iyisini bulup bulamayacağını sorduğunuzda, duraklar; yaptığı çalışmada tereddüde düşer; düşünür ve on kerenin birinde yanlış düşünür; on kerenin bir keresinde, düşünen bir varlık olarak serine ilk dokunuşunda yanlış yapar. Fakat bütün bunlara rağmen onu insan haline getirmişsinizdir, önceden sadece bir makinedir, canlı bir alet (Ruskin 2003: 35).

Ruskin; *Socrates'in adalet gününü, kralların filozof, filozofların kral olduğu güne bırakması gibi, sanatın yeniden yükselişini ustaların sanatçı, sanatçıların usta olduğu güne* bırakmıştı. Eğitim teorisi, ekonomi politik, estetik ve maddi emek doktrininden hareket ediyordu. Baumgarten'cı estetik teriminin, Rönesans'tan itibaren st sınıfın dekoratif standartlarını belirleyen bir sınır çizgisi olduğunu düşünüyordu. Sanat ve estetik yoluyla soylulaştırmanın, evrensel ve bütün insanların eşit biçimde erişim hakkına sahip olacağı bir eğitim düzenine ihtiyaı olduğunu savunmasıyla Ruskin, estetiği etik kavramı içinde değerlendiriyordu. *Elements Of Drawing* kitabında geliştirdiği ünlü *masum göz* konsepti, sadece bakış ve algnın naifliği değildi. Bu kavram, ağdaş psikolojinin *Visual Constancies* (görsel sabitlik) olarak tanımladığı zihinsel algı ile görsel algnın birbiriyle etkileşmesi probleminin üstesinden gelmek için

Ruskin'in geliştirdiği bir fikirdi.

1859'dan 1869'a kadar ilerlemeci kadınlar okuluna destek vererek, dönemin en önemli sorunlarından biri kabul edilen kadınların eğitimi konusunda aktif rol aldı. 1865'de yayımladığı *Ethics of the Dust* (Tozun Etiği) adlı kitabında, Sokratik eğitim yöntemleriyle, bu okulda okuyan kızlarla yapılmış kurmaca dersleri anlatıyordu. Kitap, kristolografi söylemleri üzerinden, metaforik olarak politik ve sosyal fikirleri temsil ediyordu. 1880'de bu kez bir öğretmen okulu olan Whitelands College'de ders vermeye başladı. 1880 yılına kadar toplamda 30 yıl farklı eğitim kurumlarında ve kurum dışında oldukça yoğun katılımlı halka açık dersler verdi. 1860'larda Cambridge Üniversitesi, Kraliyet Askeri Okulu, halkevleri, kütüphaneler, belediye meclisleri gibi mekânlarda verdiği bu açık dersleri *Sesame and Lilies*, *Crown of Wild Olive*, *Of Quenns Gardens* adlı kitaplarda topladı. Dersler, modern sanattan, edebiyata, politikadan, askerliğe kadar oldukça geniş bir perspektifle Ruskin'in düşüncelerinin geniş halk kitleleriyle buluşmasını sağlıyordu. Özellikle, *Of Quenns Gardens* adlı kitap, farklı zamanlarda çeşitli ödüllere aday gösterilmiş ve Ruskin'in en çok okunan kitabı olarak tanınmıştı. Ruskin bu kitapta, kadınları hem aile içinde hem de toplumsal hayattaki hakları ve sorumlulukları bağlamında tartışıyordu. Bununla birlikte 20. yüzyıl feministleri bu kitabın amacının kadınları ev içi alanlara kapatarak, kadın haklarında yeni sapkınlıkları önleme çabası olarak yorumlayacaklardı.

1860'lardan sonra giderek sosyal ve politik konulara ağırlık vermeye başladı. 1862'de yayımladığı ekonomi kitabı olan *Unto this Last* adlı çalışma, Ruskin'in düşüncesindeki bu odak değişiminin en önemli göstergelerinden birisidir. 1900'lerin başında Mahatma Gandhi'nin felsefesini derinden etkileyecek olan bu kitap, kapitalist ekonomiyi çalışma koşulları ve emeğin ücretlendirilmesi konularında oldukça sert bir üslupla eleştiren yazılardan oluşuyordu. *Modern Painters* ile başlayan ve *Seven Lamps Of Architecture*, *Stones Of Venice* ile devam eden, ortodoks estetizmi eleştirisi bu kez, serbest piyasa kapitalizmine yönelmişti. Adam Smith'in ekonomi alanında çığır ačan, *Ulusların Zenginliđi* adlı kitabındaki argümanlar üzerine çalışan Ruskin; Smith'in üretimdeki verimliliği arttırdığı savunusunun karşısına, iř bölümünün insanı makineleştirdiğini ve yabancılaştırdığını söylüyor ve bir bilim olarak politik ekonominin sosyal etkiler konusunda başarısız olduğunu savunuyordu (Stiles 2010:129). Yabancılaşma kavramı Ruskin'in çağdaşı olan Karl Marx'ın teorisinin, özellikle başlangıç evresinde belirgin bir önceliğe ve öneme sahipti. Marx'ın 1844 *El Yazmaları* ve *Alman Ideolojisi* gibi erken dönem

yazılarında bu önceliği ve yabancılaşma kavramının çeşitli açılımlarını görmek mümkündür. Marx, iki tür yabancılaşmadan söz ediyordu; ilki insanın, doğadan koparak kültürel toplumsal alanda kendine ikinci bir doğa kurması anlamındaki, doğaya yabancılaşmasıdır. Bu noktada Ruskin Marx'la ayrı düşüyordu; Çünkü Marx, doğadan kopuşu, insan oluş niteliğiyle karşılayan, olumlu bir yabancılaşma hatta, zorunlu bir süreç olarak anlıyordu. İkinci tür yabancılaşma ise Ruskin'in de kendine temel alacağı; bizzat kapitalist pazarın ve kapitalist toplumsal sistemin yarattığı yabancılaşmaydı. Bunun sonucu olarak insan kendi doğasına, emeğine, ilişkilerine, dünyaya ve yaşama yabancılaşıyor, kapitalist pazarın bir unsuru haline geliyordu. Bu teoriden hareketle Ruskin, ideal bir ekonomik düzenin, altyapısında insan doğasını aşındırmayan ve sosyal adaleti gözeten bir politika kurarsa ancak işlerlik kazanabileceğini söylüyordu. (a.g.e. 2010: 130)

Ruskin 1870'de *Fors Clavigera* adını verdiği dergiyi tek başına çıkarmaya başladı. Dergi çoğunlukla dönemin işçilerine yazılmış mektuplardan oluşuyor nadiren de olsa sanat eleştirileri ya da başka konularda yazılar barındırıyordu fakat bu yazılarda da genellikle ekonomik ve iktisadi odaklı değerlendirmelerde bulunuyordu. Örneğin 1877'de *Ars grātiā artis* yani sanat için sanat anlayışını benimseyen, İngiliz ressam James McNeill Whistler sergisi için oldukça sert bir eleştiri yazmıştı. Ruskin bu yazısında, Whistler'i kapitalist üretim yöntemlerini benimsemiş sanat anlayışının somut örneği olmakla ve en az eforla en fazla etkiyi yaratmayı amaçlamakla suçluyordu. Özellikle de *Nocturne in Black and Gold-The Falling Rocket* (Siyah ve Altın içinde Noktürn; Düşen Roket) resmi için şöyle diyordu;

Şimdiye dek birçok Londra'lı küstah gördüm ve işittim, fakat insanların yüzüne bir kap boyayı fırlatmak için ikiyüz guine isteyen bir züppeyi hiç beklemiyordum (Steiner 1893).

Resim 4: James McNeill Whistler, *Nocturne in Black and Gold: The Falling Rocket*, 1875, 60.3 x 46.4 cm. t.ü.y.b. The Detroit Institute of Arts, Detroit.

Bunun üzerine Whistler, Ruskin aleyhine iftiralı yayın davası açmış ve kazanmıştı. Bununla beraber mahkeme Ruskin'in sadece bir çeyrek penny ödemesine karar vermiş ve mahkeme masraflarını ikisi arasında eşit bölüştürmüştü. Süreç sonunda Whistler mahkemeye olan borcunu ödeyememiş ve toplamda üç bin poundu bulan diğer borçlarıyla birlikte iflasını ilan ederek, her türlü ticari faaliyetten men edilmişti (Wilmer 2011:13-34). Bu davanın ardından Ruskin bir süre yazılarına ara vererek kendini

1871’de kurduğu ütopik kömünal yaşam düşüncesini hayata geçiren St. George vakfı ve 1869’da kendisine güzel sanatlar alanında ilk slade profesör ünvanını veren Oxford üniversitesinde kurduğu desen okulu için çalışmaya adadı. Bağışlar ve maddi yardımlarla Yorkshire kuzeyinde büyükçe bir araziye sahip olan vakıf üyeleri, burada konvansiyonel yöntemlerle tarım yapıyor, geleneksel el işleri üretiyor ve Ruskin’in himayesinde yoğun bir eğitim sürecinden geçiyorlardı. Ruskin vakıf içinde belirli davranış kodları ve üretim hiyerarşisinin prensipleri üzerinde çalışıyor, belirli tipte giysiler tasarlıyor hatta yerel bir ekonominin hazırlıklarını yapıyordu. Buna rağmen vakıf Ruskin’in ütopik ideallerine ulaşamadı. 1875’e gelindiğinde, yaklaşık 17 yıldır saplantılı biçimde ilgi duyduğu ve üç yıl önce evlilik teklifini uzun bir düşünme süresi ardından reddeden Rose La Touche, henüz 27 yaşındayken hayatını kaybetti. La Touche’un ölümü, Ruskin’i sinir krizleriyle geçireceği ve akıl hastalığına yol açacak kadar ağır bir bunalım dönemine soktu. Bu sancılı dönemi ve bunalımı atlatacak adına yüzünü yeniden doğaya dönen Ruskin, spiritüalizme ilgi duymaya başladı. Aynı tarihlerde etkisi yayılan empresyonizm akımının da dâhil olacağı ‘sanat için sanat’ anlayışına karşı duruşu dolayısıyla sanat ve eleştiri yazılarından bu tarihten itibaren tamamen kopan Ruskin, 1880’de ancak edebiyat yazılarıyla geri döndü. 1884’de derslerinde bahsettiği endüstriyel kapitalizmin meteoroloji ve iklim döngüleri üzerine olan etkilerini, *The Storm-Cloud of the Nineteenth-Century* adlı kitabında topladı. Bu kitap günümüz iklim aktivizmi söyleminin oluşmasında oynadığı kurucu rol itibarıyla hala üzerinde konuşulan incelemelerden birisidir. Ruskin’in yazdığı son kitap ise 1885/89 yılları arasında yazdığı otobiyografisi oldu. John Ruskin 1900 yılında Brandwood’da göl kenarındaki evinde, grip hastalığı yüzünden 80 yaşında hayatını kaybetti. Öldükten sonra toplamda 39 parçayı bulan kitapları ve sayısız makaleleri, daha sonra önemli sanat tarihçilerinden olacak olan ve o zamanlar Ruskin’in sekreterliğini yapan W.G. Collingwood, ve Amerika’lı yazarlar Charles Eliot ve Joan Severn tarafından düzenlenerek Ruskin Külliyyatı olarak literatüre sunuldu. 1919’da Ruskin’in doğum günü büyük bir coşku ve geniş bir katılımı kutlandı. Bu tarihten sonra görece unutulmaya yüz tutan Ruskin; 1960’larda, başta Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, Louis Sullivan, Walter Gropius gibi mimarlar, Herbert Read, Roger Fry gibi Marksist yönelimli sanat tarihçileri, Oscar Wilde, T.S Eliot, Ezra Pound gibi edebiyatçılar sayesinde yeniden keşfedilerek okunmaya başlandı.

1. Sanat salt haz meselesi değil bütün bir insanlık fikrini kapsar. İster yaparken ister algıerken, duyguları, zekayı, bilgiyi, ahlakı, belleği ve bütün insani kapasitelerimizi bir etki oluşturacak şekilde işler kılmak için bir araya getiririz, hepsi tek bir noktaya odaklanır. Salt estetik insan, salt

ekonomik insan kadar sahte ve insanlıktan uzaktır.

2. En üstün zihinler ve en güçlü hayalgüçleri bile kendilerini, tanımlamaları gereken bir gerçeklik içinde bulurlar. Hayalgücü bu gerçekliği öyle bir biçimde yeniden düzenler ki; yavan zihinler bunu anlayamazlar fakat bu yeniden düzenleme, formüller ve illüzyonlar değil, hakiki olgular üzerinden de yapılabilir

3. Bu gerçekler duyularla algılanmış ya da hissedilmiş olmalıdır, öğrenilmiş değil.

4. En büyük sanatçılar ve sanat okulları kendi misyonlarının bu hayati gerçekleri aktarmak olduğuna inandılar. Bunlar sadece görsel gerçekler değil, dini ve hayatı idame eden gerçeklerdi.

5. Güzelliğin formu organizmalarda kendini gösterir. Bunlar mükemmel biçimde kendi büyüme yasalarını geliştirir ve işlevi yerine getirecek en uygun görünümü sunarlar.

6. Bu işlev bütün bir organizmanın bir arada çalışmasına bağlıdır. Buna “Yardım Hukuku” denir. (Bu Ruskin’in en önemli kavramsallaştırmalarından birisidir ve sanattan, ekonomiye pek çok çalışmasında kullanılmıştır)

7. İyi sanat keyifle yapılır, sanatçı uygun sınırlar içinde, özgür olduğunu, toplum tarafından kabul edilir ve istenir olduğunu hissetmeli ve ifade ettiği fikirler gerçek ve önemli olmalıdır.

8. Büyük sanat, insanların ortak bir inanç ve ortak bir amaç için bir araya geldikleri, kendi yasalarına uydukları, liderlerine inandıkları ve insanlığın kaderine dair ciddi bir bakış geliştirdikleri dönemlerin ifadesidir (Klark 1991:133-134)

Kaynakça

Birch, Dinah (1990) *Ruskin on Turner*, Cassel Pub: London

E.T. Cook, A. Weddeburn (1912) *The Works Of John Ruskin*, Longmans, Green & Co: London / New York

Haslam, Roger. (2005). “Looking, Drawing and Learning with John Ruskin at the Working Men’s College”. *Histories of Art and Design Education*, pp. 145-160. Intellect: Portland

Landow, George P.(1971) *The Aesthetic and Critical Theories of John Ruskin*. Princeton: Princeton University Press

Kenneth, Clark (1991) *A Note on Ruskin’s Writings on Art and Architecture*, Selected Writings, Penguin. New York

- Marx, Karl (2011) *1844 El Yazmaları-Ekonomi Politik ve Felsefe*, Sol Yayınları: Ankara
- Ruskin, John (1843) Modern Painters, *Blackwood's Magazine*, Vol. October, 54, pp. 485-504
- Ruskin, John (2012) *Praeterita*, Oxford University Press: Oxford
- Triggs, O. L.(2009). *Arts & Crafts Movement*. Parkstone Press: New York
- Sennett, Richard (2008) *Zanaatkâr*. Pekdemir, M (Çev.). Ayrıntı: İstanbul
- Shafe, Laurence (2015) *British Obsession With Portraits*, Erişim Tarihi: 29 Ekim 2018, http://www.shafe.co.uk/search_gcse/?q=portrait
- Shapiro, Harold I. (1972) *Ruskin in Italy: Letters to His Parents 1845*. Clarendon Press: Oxford
- Steniner, Wendy (1993) Linda Merrill, A Pot of Paint: Aesthetics on Trial in Whistler v. Ruskin. *Art in America*, January, <https://web.archive.org/web/20060827175109/> Erişim Tarihi: 21 Ekim 2018,
- Stiles, Mark, Douglas (2010) *Reading Ruskin: Architecture and Social Reform*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, The University of New South Wales, Sydney.
- Swift, J., (2005) 'Women and Art Education at Birmingham's Art School'. *Histories of Art and Design Education* (s.91-103) Der. Romans, M. Intellect: Portland
- Wilmer Clive (2011) "Ruskin and the Challenge of Modernity", *Nineteenth Century Prose*, vol. 38, no. 2 (Fall), pp. 13–34.

Resimler İçin Kaynakça

- Resim 1. <https://www.wikiart.org/en/william-turner/the-morning-after-the-deluge> Erişim Tarihi 28 Ekim 2018
- Resim 2. <https://www.artribune.com/wp-content/uploads/2018/03/John-Ruskin-Ponte-dei-Pugni.jpg>. Erişim Tarihi 28 Ekim 2018
- Resim 3. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Millais_Ruskin.jpg Erişim Tarihi 28 Ekim 2018
- Resim 4. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WhistlerNocturne_in_black_and_gold.jpg Erişim Tarihi 28 Ekim 2018